

Maarten Beirens, Ellen Kempers, Heidi Moyson (eds.), ***Achter de muziek aan. Muzikaal erfgoed in Vlaanderen en Nederland*** (Leuven, Den Haag: Acco, 2010, 425 pp., ISBN 978 90 334 8247 2).

Is ‘erfgoed’ een toverwoord? Het zorgde sinds het einde van de twintigste eeuw alvast voor een nieuwe dynamiek in de omgang met ‘sporen uit het verleden’. Onder de noemer ‘erfgoedwerking’ werden oudere specialismen in Vlaanderen en Nederland geïntegreerd in een nieuw veld waarin het ‘grote publiek’ een belangrijk referentiepunt werd. Omdat deze erfgoed-boom in hoofdzaak buiten de universiteiten tot stand kwam, heerste er soms een zekere spanning tussen de erfgoedsector en de onderzoekers aan de universiteiten. Beide velden hoeven nochtans niet in conflict te komen. Erfgoedwerking en diepgravend onderzoek – al dan niet aan de universiteit – kunnen namelijk niet zonder elkaar. De zorg van sommige erfgoedwerkers voor de goede bewaring en online-ontsluiting van sporen uit het verleden maakt het mogelijk dat onderzoekers vervolgens hun betekenis vanuit tal van invalshoeken bestuderen, waarna andere erfgoedwerkers met deze resultaten ten slotte een zo breed mogelijk publiek trachten te bereiken. Bij deze publiekswerking is creativiteit soms belangrijker dan inhoudelijke diepgang, tot ergernis van sommige academici. Toch hoeft dit niet noodzakelijk het geval te zijn. En ook in de andere aspecten van erfgoedwerking – lokalisatie, registratie, behoud en beheer – blijft een wetenschappelijke aanpak noodzakelijk.

De bundel *Achter de muziek aan* uit 2010 toont dit aan voor het deelveld van het muzikaal erfgoed in Vlaanderen en Nederland. Het boek kwam tot stand door een samenwerking tussen Resonant. Centrum voor Vlaams Muzikaal Erfgoed en het Nederlands Muziek Instituut. Vandaag duidt het begrip ‘muzikaal erfgoed’ niet meer enkel op oude bladmuziekbronnen, archivalia en muziekinstrumenten uit de context van het gecanoniseerde klassieke muziekrepertoire. Het begrip is immers in verschillende richtingen verruimd. Erfgoedzorgers dragen, binnen het domein van de klassieke muziek, niet enkel zorg voor de internationaal gewaardeerde Grote Kunst maar ook voor de ‘muziek met kleine m’ die in onze streken weerklonk, wat het tot stand brengen van adequate selectiecriteria niet eenvoudiger maakt. Ook populaire muziek in oude en recente gedaanten valt nu onder hun radar. En ten slotte trokken ook andere dan papieren dragers de aandacht: niet alleen grammofoonplaten of iPods, maar ook de uitvoerders zelf als *living human treasures*. Sinds de UNESCO-Conventie over Immaterieel

Cultureel Erfgoed van 2003 leggen de beleidsmakers immers een grotere klemtoon op de documentering van niet-tastbare overleveringen en uitvoeringstradities.

Deze uitbreiding van het werkterrein biedt vele nieuwe mogelijkheden: voor publiekswerking, bijvoorbeeld, of juist voor academische onderzoekers die aandacht hebben voor het ‘kunstwerk in context’ en ook minder prestigieuze genres en niet-muzikaal bronnenmateriaal bestuderen. De verruiming compliceert echter ook de professionele omgang met muzikaal erfgoed. Zelfs voor muzikwetenschappers is het al moeilijk om voldoende kennis te vergaren van alle uiteenlopende erfgoedmanifestaties, hoewel dit nodig is voor een adequate behandeling of interpretatie. Maar ook niet-gespecialiseerde archivariissen, historici of publiekswerkers worden in hun dagelijkse praktijk met muzikaal erfgoed geconfronteerd. Een overzichtelijke handleiding hiervoor biedt *Achter de muziek aan* nog niet, wel een stand van zaken over de omgang met muzikaal erfgoed in Vlaanderen en Nederland.

De 425 pagina’s, acht hoofdstukken en 34 bijdragen in een klassiek formaat en vormgeving – weliswaar met vele zwart-witfoto’s – zullen echter niet door iedereen ‘van professionele (erfgoed)organisatie tot particuliere liefhebber’ (flaptekst) kunnen worden doorworsteld, laat staan in de praktijk omgezet. Een reeks brochures of cahiers, in combinatie met een goede website, zou heel wat toegankelijker en overzichtelijker zijn geweest dan een dikke artikelenbundel waarin de interessante beschouwende teksten, didactische ‘wegwijzers’ en praktijkvoorbeelden elkaar de weg versperren.

Niettemin is de keuze voor een ‘integrale benadering’ van het muzikale erfgoed in één volume een waardevol statement. De term ‘integraal’ – in het boek enkele keren vermeld maar nooit uitgelegd – verwijst naar de aansporing in Vlaamse beleidsteksten om de verschillende basisfuncties van erfgoedwerking (verzamelen, behoud en beheer, onderzoek en publiekswerking) zoveel mogelijk met elkaar te laten interageren. Na algemene onderdelen over de definitie van muzikaal erfgoed en het wettelijke kader in België en Nederland, volgen hoofdstukken over de verschillende gedaanten van materieel muzikaal erfgoed (documentair, audiovisueel, digitaal erfgoed, muziekinstrumenten en iconografie), bewaarplaatsen, ontsluiting, behoud en conservering, en immaterieel erfgoed. Telkens voorziet men algemene achtergrondteksten met aansluitende praktijkvoorbeelden. Het boek bevat ook een verklarende begrippenlijst en een lijst met nuttige links.

Volledig ‘integraal’ is deze aanpak daarom nog niet. Zo ontbreekt een apart hoofdstuk over publiekswerking. Nochtans bevatten de praktijkvoorbeelden in het boek daartoe genoeg aanzetten. De manier hoe het Antwerpse Museum Vleeshuis onder de naam ‘Klank van de Stad’ het Antwerpse muziekleven in al zijn facetten evocert, illustreert bijvoorbeeld niet alleen het hoger aangegeven belang van doorgedreven historisch en musicologisch onderzoek voor de erfgoedwerking, maar ook dat van een multimediale presentatie. Er wordt in het boek regelmatig gepleit voor een ‘geactualiseerde historische uitvoeringspraktijk’ en ook digitalisering *on demand* kan een stuiver opleveren, zo leert het initiatief van Fonos.nl. Het boek exploreert evenmin hoe

deze 'integrale' benadering van muzikaal erfgoed vervolgens ook kan worden 'geïntegreerd' in andere beleidsdomeinen zoals het onroerend erfgoed of zelfs onderwijs, jeugdwerk en toerisme. Het bij elkaar brengen van Nederlandse en Vlaamse specialisten was niettemin een gelukkige keuze: het zorgde voor een uitermate lezenswaardige en vlot geschreven verzameling van expertise uit tal van deelgebieden, van archivaliek en bibliotheekwetenschap tot restauratiepraktijk en cultuurmanagement. De concrete contexten van beleid en zorg voor muzikaal erfgoed in Nederland en Vlaanderen worden in afzonderlijke hoofdstukken behandeld, waardoor een expliciete evaluatie van de verschillen ontbreekt. Een concluderende samenvatting had hieruit allicht nog meer aanbevelingen kunnen distilleren.

Staf Vos, Mechelen